

Etnogrāfa un kultūrvēsturnieka Saulveža Cimermaņa biobibliogrāfija

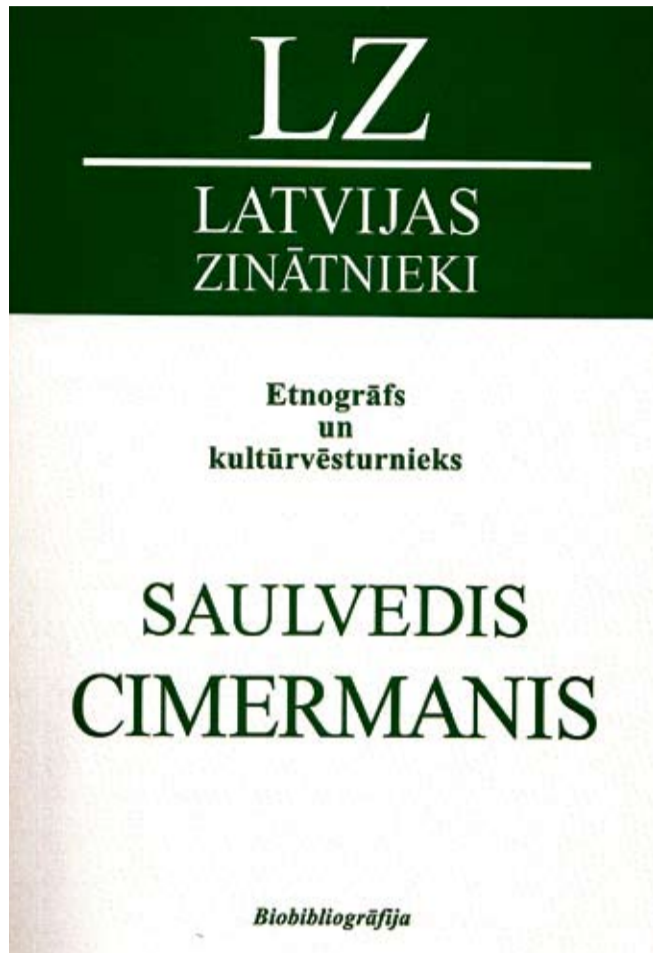

FOTO: Andris Bērziņš

Zinošs un strādīgs akademiķis, kurš var būt lepns par to, ka ir izaudzinājis Latvijas etnogrāfijas un kultūras vēstures pētniecībai veselu savu sekotāju skolu, tā etnogrāfu un kultūrvēsturnieku Saulvedi Cimermani (attēlā) raksturo LZA prezidents Ojārs Spārītis.

IK ANDRIS BĒRZIŅŠ

Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka sadarbībā ar apgādu „Zinātne” grāmatu sērijā „Latvijas zinātnieki” pagājušā gada beigās laida klajā Ventas Koceres sakārtoto etnogrāfa un kultūras vēsturnieka Saulveža Cimermaņa biobibliogrāfiju (224 lpp.). Šajā Latvijas zinātniekam veltītajā izdevumā bibliogrāfe Dagnija Ivbulē ir apkopojusi akademiķa paveikto: publicēto, rediģēto, sakārtoto, recenzēto, konsultēto darbu bibliogrāfiskos aprakstus. Ir uzrādīti dati par viņa zinātnisko un sabiedrisko darbību no 1951. gada līdz 2014. gada novembrim. Bibliogrāfijas datus rosinoši papildina laikabiedru Jāņa Bērziņa, Oskara Gerta, Ojāra Spārīša, Ievas Jansones, V. Koceres, Daces Markus, Uģa Niedres, Rasmus Noriņas, Renātes Blumbergas, Ievas Paulovičas, Guntas Tučas un Ilgas Tālbergas raksti, kā arī S. Cimermaņa grāmatu un zinātniskās darbības fotoattēli. Izdevums ir kārtējais sējums viņa izveidotajā grāmatu sērijā „Letonikas bibliotēka”.

Biobibliogrāfiju atvēra Misiņa bibliotēkā zīmīgajā Zvaigznes dienā (6. janvāris). Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) prezidents O. Spārītis uzrunā atzīmēja, ka biobibliogrāfijas iznākšanai ir priekšvēsture – S. Cimermaņa 85. gadskārta, kuru viņš pagājušā gada vasarā sagaidīja un pavadīja kā parasti – bez ovācijām un kņadas, bet pie rakstāmgalda, rediģējot nodaļas Latvijas iedzīvotāju tradicionālās dzīves vides, celtniecības un sadzīves kultūras materiālu iz-

devumam, caurlūkojot Mālpils novada kultūrvēsturei veltītos rakstus kārtējam „Letonikas bibliotēkas” sējumam, kā arī tematiski plānojot „LZA Vēstu” A sērijas laidienus. Prezidents uzteica: „Tāds viņš ir – šis zinošais un strādīgais akademiķis, kurš var būt lepns par to, ka ir izaudzinājis Latvijas etnogrāfijas un kultūras vēstures pētniecībai veselu savu sekotāju skolu.”

O. Spārītis biobibliogrāfijas rakstā „Patriarhs un viņa skola” atzīmē: „Strikta prasība pēc vēsturiskās objektivitātes, oriģinālu materiālu izziņa un salīdzinoša to interpretācija, sociālā fona un etnogrāfisko nianšu izpratne, rakstīto avotu pētniecība un to kritisks izvērtējums ir tie kritēriji, kurus S. Cimermanis kategoriski pieprasīja (1980. gadā – A. B.) ņemt vērā pētījumu un publikāciju gatavošanas gaitā. Tagad tas šķiet tik vienkārši un pašsaprotami, taču, uzturot šo prasību spēkā vairākām pētnieku paaudzēm, tiek veidota skola zinātnē.” Piebilde, ka S. Cimermanis nenogurstoši vārda „avoti” vietā lieto vārdu „pirmavoti”. To apliecina arī D. Markus teiktā rakstā „Bagāta personība”: „/.../ cik svarīgi ir meklēt iespējami agrāko un precīzāko pirmavotu, nepieļaut citu autoru atziņu pārstāstu, ja nav pārliecības par to atbilstību faktiem, par tautskaites un citu arhīva materiālu, baznīcu grāmatu, karšu, fotogrāfiju, zīmējumu un daudzu citu dokumentu noderīgumu jebkurā zinātnes nozarē, par kopsakarību meklējumiem.” Arī U. Niedre apcerējumā „Par tikšanos un sūtību” atgādina brīvdabas muzeja gadskārtējās sanāksmēs dzirdēto: „Ejiet uz arhīviem, pie pirmavotiem! Tie

“ Strikta prasība pēc vēsturiskās objektivitātes, oriģinālu materiālu izziņa un salīdzinoša to interpretācija, sociālā fona un etnogrāfisko nianšu izpratne, rakstīto avotu pētniecība un to kritisks izvērtējums ir tie kritēriji, kurus Saulvedis Cimermanis kategoriski pieprasīja ņemt vērā pētījumu un publikāciju gatavošanas gaitā. Tagad tas šķiet tik vienkārši un pašsaprotami, taču, uzturot šo prasību spēkā vairākām pētnieku paaudzēm, tiek veidota skola zinātnē.

skaidros iegūto lauku materiālu muzeja eksponātus... Lasiet uzmanīgi, izrakstiet precīzi tekstu un norādiet precīzi atsaucē!”

Ieklausīsimies teiktajā! Tukšas vārdu straumes un pliku tekstu pārpilnība ved postā. Ir jālasa jēgpilni teksti – drukāti, digitāli. Biobibliogrāfija ir viens no tiem.

Tā māca. Es droši varu apgalvot, ka, lasot šo grāmatu, katrs, kas gribēs atrast ko jaunu par etnogrāfiju, kultūrvēsturi, tur sameklēs. Ne vien notvers, bet arī sapratīs, kas un kā jādara. Biobibliogrāfijas sadaļās, uz kurām jau atsaucos, un citās, kuras atstāju nekomentētas, var atrast padomus, kādus pirmavotus izmantot, ja kāds grib darboties. Limbažu muzeja krājumu glabātāja R. Noriņa atzīmē, ka grāmatu „Zveja un zvejnieki Latvijā 19. gadsimtā” un akademiķa publikācijas par lībiešu tēmu viņa izmantoja kā rokasgrāmatas. Interesentiem ieteiktu izskatīt biobibliogrāfijas avotu un publicējumu sarakstus, kuros atradīsiet bagātīgus uzziņas materiālus par lībiešiem. Piemēram, 165. lpp. 462. ierakstā ir informācija „Par Svētcieņa lībiešiem 1795.–1850. gada ļaužu revīzijās”, kas ir drošs pirmavots Svētcieņa jeb Salacas lībiešu izpētē attiecīgajā laika posmā. Piebilde, ka iepriekšminētā pētījuma kategorija – jaunums.

Gatavojot šo publikāciju, gribu vairāk izteikties par abiem grāmatas „Kultūrvēstures avoti un Alūksnes novads” izdevumiem. Varbūt tāpēc, ka klausījos interesantos referātus konferencē un biju klāt grāmatu atvēršanas brīžos. Savulaik laikrakstā jau informēju lasītājus par abiem šiem notikumiem. Secinājums toreiz un tagad – tas ir lielisks piemērs un mācību materiāls novadpētniecībā. Ar šā pētījuma izdošanu Alūksnes novads un Latvija no jauna atklāja Jāni Krēslīņu – daiļkrāsotāju, etnogrāfu un mākslinieku. Tas tika panākts, pateicoties Ernstā Glikā Alūksnes Valsts ģimnāzijas skolniecei Lindai Safranovičai sadarbībā ar skolotājām Guntu Tuču un Ivetu Mikijansku, izmantojot

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Etnogrāfijas nodaļas, Latviešu folkloras krātuves, Latvijas Valsts vēstures arhīva materiālus.

Ir svarīgi uzsvērt, ka sākumā bija vārds – Alūksnes novada pašvaldības, LZA un Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas konferencē „Alūksnes novada kultūrvēstures avoti”. Tad konferences referāti pārauga zinātniskās publikācijās un ieguva rakstītā vārda nozīmīgumu. Papildinot iepriekšrakstīto, J. Krēslīņa atklājums jau nebija vienīgais. V. Kocere, citas raudzes pētniece, publicēja rakstu par savu atradumu – Jūliju Cauni (1862–1930), ievērojamu Harkovas arhitektu. Vēl tagad atceros, ar kādu atklājējas prieku viņa uzstājās ar savu priekšlasījumu.

Jautāju S. Cimermanim, kādus jaunus pirmavotus viņš ieteiktu izmantot. Zinātnieka balss sāk dziedāt, nosaucot tādus arhīvu materiālus kā Šveices mākslinieka Johana Rūdolfa Šturna 1661. gada albuma zīmējumus un Johana Kristofa Broces 18.–19. gadsimta mijas zīmējumus un aprakstus. Augstas raudzes materiāli ir Krievijas impērijas pirmās vispārējās tautas skaitīšanas 1897. gada uzskaites anketas, 19. gadsimta pagastu tiesu protokoli, dvēseļu jeb ļaužu revīziju 18. gadsimta beigu – 19. gadsimta vidus uzskaites lapas, baznīcu grāmatu jeb metriku ieraksti. Īpaša veiksmē ir tad, ja pagātnē dokumentētās vietas izdodas pazīt mūsdienu izskatā, salīdzināt un aprakstīt. Cik tas ir aizraujoši, ja visu to dara kā S. Cimermaņa skolas audzēkne Dr. art. I. Pauloviča!

Šim stāstam nav beigu. Es ceru, ka tas būs kāda jauna novadpētnieka sākuma ceļš, bet vēstures skolotāji izmantos biobibliogrāfiju gan mācību stundās, gan arī novadpētniecībā. ■